

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУЫНДАҒЫ САЛЫҚ ӘКІМШІЛІГІ ҚЫЗМЕТІНІҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ

Салық әкімшілігі Қазақстандағы қаржы жүйесінің тұрақтылығын және орнықты экономикалық дамуды қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады. Экономикалық ортадағы тұрақты өзгерістер мен салық төлеушілер тарапынан күтулердің өсуі жағдайында салықтарды тиімді жинауды қамтамасыз ету және қоғамның қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін салық жүйесі мен әкімшілік процестерді үнемі жетілдіріп отыру қажет.

Салықтық әкімшілендіру мемлекет заңнамасына сәйкес салық төлеушілерден салықтар мен ілеспе төлемдерді жинау процесін қамтиды. Бұл қаржы саясатына және бюджетке кірісті қамтамасыз етуге жауапты мемлекеттік органдардың негізгі функцияларының бірі.

Салықтық басқарудың негізгі аспектілері келесілерді қамтиды:

1. Салық деректерін жинау: салық органдары салық төлеушілер, олардың кірістері, мүлкі және басқа қаржылық міндеттемелері туралы ақпарат жинайды.

2. Салық міндеттемесінің анықтамасы: салық органдары қолданыстағы салық заңнамасына сәйкес әрбір салық төлеуші үшін салық міндеттемесінің мөлшерін анықтайды.

3. Салық төлемдерін жинау: салық міндеттемелері анықталғаннан кейін салық органдары салық төлеушілерден төлемдер алады.

4. Салық заңнамасының сақталуын бақылау: салық органдары салық төлеушілер тарапынан салық міндеттемелерінің сақталуын, соның ішінде салық төлеудің дұрыстығын тексеруді, салық есептілігін ұсынуды және төлем мерзімдерінің сақталуын бақылауды жүзеге асырады.

5. Әкімшілік процедураларды жүргізу: салық органдары салық сертификаттарын беру, салық базасындағы өзгерістерді есепке алу және салықтық жеңілдіктер беру сияқты әртүрлі әкімшілік процедуралармен айналысады.

6. Дауларды шешу және шешімдерге шағымдану: салық төлеушілер мен салық органдары арасында даулар туындаған жағдайда, соңғысы мұндай дауларды қолданыстағы заңнаманы ескере отырып шешуі керек. Салық төлеушілердің салық органдарының шешімдеріне сот тәртібімен шағымдануға құқығы бар.

Жалпы, салықтық әкімшілендіру Мемлекеттік бағдарламалар мен жобаларды іске асыру үшін қажетті кірістерді қамтамасыз ете отырып, мемлекеттің қаржылық тұрақтылығында шешуші рөл атқарады, яғни салықты тиімді басқару сонымен қатар қолайлы инвестициялық ортаны құруға ықпал етеді және экономикалық өсуді қолдайды.

Салықтық әкімшілендіру мемлекеттің тұрақты жұмыс істеуі және оның қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін үлкен маңызға ие. Міне, салықтық әкімшілендіру не үшін қажет және оның тиімді жұмысы қоғамға қалай әсер ететіні туралы негізгі бағыттар:

1. Бюджетке кірістерді қамтамасыз ету: Салық түсімдері мемлекеттік бюджет кірісінің едәуір бөлігін құрайды. Олар білім беру, денсаулық сақтау, инфрақұрылымдық жобалар және т. б. сияқты әртүрлі мемлекеттік бағдарламалар мен қызметтерді қаржыландыру үшін қажет.

2. Экономикалық дамуға жәрдемдесу: Салықты тиімді басқару қолайлы инвестициялық ортаны құруға ықпал етеді. Салық төлеушілерге салық міндеттемелерін түсінуге және болжауға мүмкіндік беретін тұрақты және ашық салық жүйесі инвестицияларды тартуға және кәсіпкерлікті дамытуға ықпал етеді.

3. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл: Салықты тиімді басқару салық жинау жүйесіндегі сыбайлас жемқорлықпен күресуге көмектеседі. Процестердің ашықтығы және салық заңнамасын орындаудағы қатаңдық сыбайлас жемқорлық схемалары мен салық төлеуден жалтару мүмкіндіктерін азайтады.

4. Бюджеттік тұрақтылықты қолдау: Салықты тиімді басқару бюджеттік ресурстарды басқаруға және әлемдік және аймақтық нарықтардағы өзгерістер жағдайында олардың тұрақтылығын қамтамасыз етуге көмектеседі.

5. Азаматтардың мемлекетке деген сенімін арттыру: Әділ және тиімді салық салу азаматтардың мемлекеттік институттарға деген сенімін арттыруға және әлеуметтік тұрақтылықты нығайтуға ықпал етеді.

Қорыта келе, салықтық әкімшілендірудің тиімді жұмысы экономиканың дамуына, әлеуметтік әділеттілікті қолдауға және мемлекеттің қаржылық тұрақтылығын нығайтуға ықпал етеді. Ол ұлттық экономикалық саясаттың маңызды элементі болып табылады және үнемі жетілдіруді және қоғамның өзгеріп отыратын жағдайлары мен қажеттіліктеріне бейімделуді талап етеді. Сондықтан да Қазақстандағы салық әкімшілігі қызметінің тиімділігін арттыруға бағытталған негізгі стратегиялар және тұрақты дамуға қол жеткізудегі негізгі бағыттарына келесілерді жатқызуға болады:

1. Салықтық әкімшілендірудегі цифрландыру мен автоматтандыруды ілгерілету: Салық әкімшілігінің тиімділігін арттырудың негізгі тәсілдерінің бірі заманауи ақпараттық технологиялар мен автоматтандыру жүйелерін енгізу болып табылады. Цифрландыру деректерді жинау, салық органдары мен салық төлеушілер арасында ақпарат алмасу процестерін жақсартуға, сондай-ақ салық рәсімдерінің ашықтығы мен сенімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

2. Дәлірек бақылау және болжау үшін аналитикалық құралдарды дамыту: Машиналық оқыту алгоритмдері және үлкен деректерді талдау сияқты аналитикалық құралдар мен технологияларды пайдалану салық органдарына ықтимал салықтық бұзушылықтарды дәлірек анықтауға, салық түсімдерінің трендтерін анықтауға және болашақ кіріс ағындарын болжауға мүмкіндік береді.

3. Салықтан жалтаруға және сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі шараларды күшейту: Салық саласындағы салық қылмыстары мен сыбайлас жемқорлыққа тиімді қарсы іс-қимыл салық жүйесінің әділдігі мен ашықтығын қамтамасыз ету үшін қажетті шарт болып табылады. Салық органдары тергеу мен бақылаудың заманауи әдістерін белсенді түрде қолдануы керек, сондай-ақ салық қылмыстарына қарсы күресте басқа ведомстволармен және халықаралық ұйымдармен ынтымақтасуы керек.

4. Салық органдары персоналының біліктілігін арттыру және оқыту: Білікті қызметкерлер салық әкімшілігінің тиімді жұмысында шешуші рөл атқарады. Сондықтан салық органдарының қызметкерлерін жоғары деңгейде өз міндеттерін орындау үшін қажетті білім мен дағдыларды қамтамасыз ете отырып, оларды оқытуға және дамытуға инвестициялау маңызды.

5. Салық жүйесіне деген қоғамдық сенімді арттыру: Ашық және ашық салық ортасын құру, сондай-ақ салық төлеушілермен және жалпы қоғаммен белсенді өзара іс-қимыл жасау салық жүйесіне деген сенімділікті арттыруға ықпал етеді және халықтың салық процестеріне белсенді қатысуына ықпал етеді.

Жалпы, Қазақстандағы салық әкімшілігінің тиімділігін арттыру мемлекеттік органдар, салық төлеушілер және жұртшылық тарапынан кешенді тәсіл мен бірлескен күш-жігерді талап етеді. Жоғарыда аталған стратегиялар мен шараларды іске асыру салық түсімдерін жинауды жақсартып қана қоймай, ұзақ мерзімді перспективада елдің тұрақты дамуын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Кодексі Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы салық кодексі (Салық кодексі) (2023.01.01. берілген өзгерістер мен толықтырулармен)

2. Салықтар және салық салу: оқулық, Авторлар: Ермекбаева Б.Ж. Нурумов А.А. Бекболсынова А.С. Арзаева М.Ж. - Астана, : Фолиант, 2019

3. <https://www.gov.kz/memleket/entities/kgd>